

32004L0081

L 261/19

EUROOPA LIIDU TEATAJA

6.8.2004

NÕUKOGU DIREKTIIV 2004/81/EÜ,

29. aprill 2004,

elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 63 punkti 3,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut, ⁽¹⁾võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust, ⁽²⁾võttes arvesse Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust, ⁽³⁾

olles konsulteerinud regioonide komiteega

ning arvestades järgmist:

- (1) Ühise sisserändepoliitika kujundamine, sealhulgas välismaalaste sissesõidu ja elamise tingimuste määramine ning meetmed ebaseadusliku sisserände vastu võitlemiseks, moodustab osa Euroopa Liidu vabadusel, julgeolekul ja õigusel rajaneva piirkonna loomise eesmärgist.
- (2) Euroopa Nõukogu väljendas oma erakorralisel istungil Tampere 15. ja 16. oktoobril 1999 kindlat kavatsust ebaseadusliku sisserändega tegelemiseks rohujuure tasandil, näiteks võttes sihikule inimkaubanduse ja migrantide majandusliku eksploatatsiooniga tegelejad. Nõukogu kutsus liikmesriiki üles koondama oma jõupingutusi kuritegelike võrgustike avastamiseks ja lammutamiseks, kaitses samas ohvrite õigusi.
- (3) Märk rahvusvahelisel tasandil kasvavast murest seoses selle ilminguga oli ÜRO Peaassamblee riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsiooni vastuvõtmine, mida täiendab ÜRO protokoll inimestega, eelkõige naiste ja lastega kauplemise takistamiseks, sellise kauplemise vastu võitlemiseks ja selle eest karistamiseks ning välismaalaste ebaseaduslikku üle maa-, õhu- või merepiiri toimetamist tõkestav protokoll. Ühendus ja 15 liikmesriiki allkirjastasid need detsembris 2000.
- (4) Käesolev direktiiv ei piira pagulastele, täiendava kaitse saajatele ja rahvusvahelise pagulasõiguse alusel rahvusvahelist kaitset taotlevatele isikutele antavat kaitset ning ei piira muid inimõigusi käsitlevaid instrumente.
- (5) Käesolev direktiiv ei piira teisi ohvrite, tunnistajate või eriti kaitsetute isikute kaitset käsitlevaid sätteid. Samuti ei

kahanda see liikmesriikide õigusi seoses humanitaarsetel või muudel kaalutlustel antud elamisõigusega.

- (6) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse näiteks Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid.
- (7) Liikmesriigid peaksid käesoleva direktiivi sätteid jõustama diskrimineerimata soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvahemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puue, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.
- (8) Euroopa tasandil võeti eespool nimetatud rikkumiste vältimise ja nende vastu võitlemise tugevdamiseks vastu nõukogu 28. novembri 2002. aasta direktiiv 2002/90/EÜ, millega määratletakse kaasaaitamine ebaseaduslikule piiriületamisele, läbisõidule ja elamisele ⁽⁴⁾ ning nõukogu 19. juuli 2002. aasta raamotsus 2002/629/JSK inimkaubanduse vastu võitlemise kohta. ⁽⁵⁾
- (9) Käesoleva direktiiviga kehtestatakse elamisloa, mis on ette nähtud inimkaubanduse ohvritele, või kui liikmesriik otsustab laiendada käesoleva direktiivi kohaldamisala, kolmandate riikide kodanikele, kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud, kellele elamisloa on piisav stiimul koostöö tegemiseks pädevate asutustega, hõlmates samas teatavaid väärtuste eest kaitsvaid tingimusi.
- (10) Selleks on vaja sätestada elamisloa väljastamise kriteeriumid, riigis viibimise tingimused ning uuendamata jätmise ja kehtetuks tunnistamise põhjused. Viibimisõigus käesoleva direktiivi mõistes sõltub tingimustest ja on ajutise loomuga.
- (11) Asjaomastele kolmandate riikide kodanikele tuleb teatada elamisloa saamise võimalusest ja anda järelemõtlemisaeg. See peaks aitama panna neid olukorda, mis võimaldab võtta vastu teadva otsuse, kas teha koostööd pädevate asutustega, milleks võivad olla politsei, prokuratuuri- ja kohtuorganid (pidades silmas võimalikke sellega seotud riske), või mitte, et nad teeksid koostööd vabal tahtel ja seega tõhusamalt.

⁽¹⁾ EÜT C 126 E, 28.5.2002, lk 393.⁽²⁾ Arvamus on esitatud 5. detsembril 2002 (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata).⁽³⁾ EÜT C 221, 17.9.2002, lk 80.⁽⁴⁾ EÜT L 328, 5.12.2002, lk 17.⁽⁵⁾ EÜT L 203, 1.8.2002, lk 1.

- (12) Arvestades kolmandate riikide kodanike kaitsetust, tuleb neile osutada käesoleva direktiiviga sätestatud abi. Kõnealune abi peaks võimaldama neil toibuda ja pääseda rikkumiste toimepanijate mõju alt. Käesoleva direktiiviga reguleeritud kolmandate riikide kodanikele antav arstiabi hõlmab vajaduse korral ka psühhoteraapiat.
- (13) Otsuse elamisloa väljastamise kohta vähemalt kuueks kuuks või selle uuendamise kohta peaksid tegema pädevad asutused, kes peaksid arvestama asjaomaste tingimuste täitmist.
- (14) Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada ilma et see piiraks pädevate asutuste tegevust asjaomase siseriikliku menetluse kõigis faasides, eelkõige asjaomaste rikkumiste uurimisel.
- (15) Liikmesriigid peaksid oma siseriiklike õigusaktide kohaselt kaaluma viibimise lubamist muul põhjusel kolmandate riikide kodanikele, kes võivad kuuluda käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, kuid kes ei vasta (enam) selles sätestatud tingimustele, nende pereliikmetele või nende pereliikmetena käsitatavatele isikutele.
- (16) Et võimaldada asjaomastel kolmandate riikide kodanikel saavutada sõltumatust ja mitte pöörduda tagasi kuritegelikku võrgustikku, tuleks elamisloa valdajatele anda käesolevas direktiivis sätestatud tingimustel luba juurdepääsuks tööjõuturule ning kutseõppele ja haridusele. Elamisloa omajatele loa andmisel juurdepääsuks kutseõppele ja haridusele peaksid liikmesriigid eelkõige arvestama viibimise tõenäolist kestust.
- (17) Asjaomaste kolmandate riikide kodanike osalemine juba olemasolevates või tulevastes programmides ja kavades peaks aitama kaasa nende tagasipöördumisele normaalse ühiskonnaelu juurde.
- (18) Kui asjaomased kolmandate riikide kodanikud esitavad taotluse muud liiki elamisloa saamiseks, teevad liikmesriigid otsuse, kohaldades riigis kehtivaid tavalisi välismaalasi puudutavaid õigusakte. Kõnealuse taotluse läbivaatamisel peaksid liikmesriigid arvestama asjaolu, et asjaomastele kolmandate riikide kodanikele on antud käesoleva direktiivi alusel väljastatud elamisluba.
- (19) Liikmesriigid peaksid andma komisjonile seoses käesoleva direktiivi rakendamisega teavet, mis on kindlaks tehtud justiits- ja siseküsimuste valdkonda kuuluvate statistiliste andmete kogumise ja käsitlemisega seotud tegevuse raames.
- (20) Kuna liikmesriigid ei saa täielikult täita eesmärki, milleks on inimkaubanduse vastu võitlemisel koostööd tegevatele asjaomastele kolmandate riikide kodanikele elamisloa

kehtestamine, mistõttu meetmete ulatust arvestades oleks eesmärgi saavutamist parem tagada ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Nimetatud artikliga sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv kaugemale sellest, kui on vaja nimetatud eesmärgi saavutamiseks.

- (21) Vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolliga artiklitele 1 ja 2 ning ilma et see piiraks selle protokolliga artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning seetõttu ei ole see direktiiv Ühendkuningriigile ja Iirimaaale siduv ja seda ei kohaldata nende suhtes.
- (22) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolliga artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega tema suhtes kohaldatav.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Eesmärk

Käesoleva direktiivi eesmärk on määratleda tingimused asjaomase siseriikliku menetluse pikkusega seotud tähtjaliste elamislubade andmiseks kolmandate riikide kodanikele, kes teevad koostööd võitluses inimkaubanduse või ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitava tegevuse vastu.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- kolmanda riigi kodanik* – isik, kes ei ole liidu kodanik asutamislepingu artikli 17 lõike 1 tähenduses;
- ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitav tegevus* – hõlmab juhtumeid, millele on viidatud direktiivi 2002/90/EÜ artiklites 1 ja 2;
- inimkaubandus* – hõlmab juhtumeid, millele on viidatud raamotsuse 2002/629/JSK artiklites 1, 2 ja 3;
- väljasaatmise otsuse jõustamismeede* – liikmesriigi võetav mis tahes meede jõustamiseks pädevate asutuste otsust kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise kohta;

- e) *elamisluba* – liikmesriigi väljastatud mis tahes luba, mis lubab käesolevas direktiivis sätestatud tingimustele vastaval kolmanda riigi kodanikul viibida seaduslikult liikmesriigi territooriumil;
- f) *saatjata alaealised* – kolmandate riikide kodanikud vanuses alla kaheksateistkümnepäevase aasta, kes saavad liikmesriigi territooriumile ilma õiguse või tava kohaselt nende eest vastutava täisealiseks, seni kui selline isik on nad tegelikult oma hoole alla võtnud, või alaealised, kes on üksi jäetud pärast liikmesriigi territooriumile saabumist.

Artikkel 3

Kohaldamisala

- Liikmesriigid kohaldavad käesolevat direktiivi kolmandate riikide kodanike suhtes, kes on või on olnud inimkaubandusega seotud rikkumiste ohvrid, isegi kui nad on sisenenud liikmesriikide territooriumile ebaseaduslikult.
- Liikmesriigid võivad käesolevat direktiivi kohaldada kolmandate riikide kodanike suhtes, kelle ebaseaduslikule sissepääsule on kaasa aidatud.
- Käesolevat direktiivi kohaldatakse asjaomaste kolmandate riikide kodanike suhtes, kes on jõudnud asjaomase liikmesriigi õigusaktidega sätestatud täisikka.

Erandina võivad liikmesriigid otsustada kohaldada käesolevat direktiivi oma siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimuste kohaselt alaealiste suhtes.

Artikkel 4

Soodsamad sätted

Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike võtmast vastu või säilitamast käesoleva direktiiviga hõlmatud isikute suhtes soodsamaid sätteid.

II PEATÜKK

ELAMISLOA VÄLJASTAMISE KORD

Artikkel 5

Asjaomastele kolmandate riikide kodanikele antav teave

Kui liikmesriikide pädevad asutused võtavad seisukoha, et kolmanda riigi kodanik võib kuuluda käesoleva direktiivi reguleerimisalasse, teavitavad nad asjaomast isikut käesoleva direktiivi alusel pakutavatest võimalustest.

Liikmesriigid võivad otsustada, et kõnealust teavet võib anda ka valitsusväline organisatsioon või ühing, kellele asjaomase liikmesriigi on selle ülesandeks teinud.

Artikkel 6

Järelemõtlemisaeg

1. Liikmesriigid tagavad, et asjaomastele kolmandate riikide kodanikele antakse järelemõtlemisaeg, mis võimaldab neil toibuda ja pääseda rikkumiste toimepanijate mõju alt, et nad saaksid võtta vastu teadva otsuse, kas teha pädevate asutustega koostööd või mitte.

Esimeses lõigus osutatud ajavahemiku kestus ja algus määratakse kindlaks siseriikliku õiguse kohaselt.

2. Järelemõtlemisajal ja pädevate asutuste otsust oodates on kolmandate riikide kodanikele kättesaadav artiklis 7 osutatud kohtlemine ning nende vastu ei ole võimalik jõustada väljasaatmisotsust.

3. Järelemõtlemisaeg ei anna käesoleva direktiivi alusel elamisõigust.

4. Liikmesriik võib järelemõtlemisaja alati lõpetada, kui päevad asutused on teinud kindlaks, et asjaomane isik on aktiivselt, vabatahtlikult ja omal algatusel uuendanud kontakte artikli 2 punktides b ja c osutatud rikkumiste toimepanijatega, või avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud põhjustel.

Artikkel 7

Enne elamisloa väljastamist tagatav kohtlemine

1. Liikmesriigid tagavad, et piisavate vahenditeta asjaomastele kolmandate riikide kodanikele antakse elatustase, mis võimaldab tagada nende toimetuleku ja juurdepääsu erakorralisele arstiabile. Nad hoolitsevad kõige kaitsetumate erivajaduste, sealhulgas vajaduse korral ja siseriikliku õigusega sätestatud juhtudel psühholoogilise abi eest.

2. Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi kohaldamisel kooskõlas siseriikliku õigusega nõuetekohaselt arvesse asjaomaste kolmandate riikide kodanike turvalisuse ja kaitse vajadust.

3. Liikmesriigid osutavad asjaomastele kolmandate riikide kodanikele vajaduse korral tõlketeenuseid.

4. Liikmesriigid võivad osutada asjaomastele kolmandate riikide kodanikele siseriiklikus õiguses sätestatud tingimustel tasuta õigusabi, kui see on kehtestatud.

Artikkel 8

Elamisloa väljastamine ja uuendamine

1. Pärast järelemõtlemisaja lõppu või varem, kui pädevad asutused on seisukohal, et asjaomane kolmanda riigi kodanik on juba täitnud punktis b sätestatud kriteeriumi, kaaluvad liikmesriigid:

- a) võimalust, mis antakse tema viibimise pikendamise ja liikmesriigi territooriumil uurimise või kohtumenetluse huvides, ja
- b) kas ta on näidanud üles selget kavatsust teha koostööd ja
- c) kas ta on katkestanud kõik suhted isikutega, keda kahtlustatakse tegudes, mis võivad kuuluda artikli 2 punktides b ja c osutatud rikkumiste hulka.

2. Elamisloa andmiseks ja ilma et see piiraks avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud põhjusi, nõutakse lõikes 1 osutatud tingimuste täitmist.

3. Ilma et see piiraks artiklis 14 osutatud kehtetuks tunnistamise sätete kohaldamist, kehtib elamisloa vähemalt kuus kuud. Seda uuendatakse, kui käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud tingimused on endiselt täidetud.

III PEATÜKK

ELAMISLOA VALDAJATE KOHTLEMINE

Artikkel 9

Pärast elamisloa väljastamist tagatav kohtlemine

1. Liikmesriigid tagavad, et elamisloa omajatele, kellel puuduvad piisavad vahendid, saab osaks vähemalt sama kohtlemine, nagu sätestatud artiklis 7.

2. Liikmesriigid tagavad vajaliku arsti- või muu abi asjaomastele kolmandate riikide kodanikele, kellel puuduvad piisavad vahendid ja kellel on erivajadused, näiteks rasedatele naistele, puuetega isikutele, seksuaalvägivalla või muude vägivalla vormide ohvritele ja, kui liikmesriigid kasutavad artikli 3 lõikes 3 sätestatud võimalust, alaealistele.

Artikkel 10

Alaealised

Kui liikmesriigid kasutavad artikli 3 lõikes 3 sätestatud võimalust, kohaldatakse järgmisi sätteid:

- a) Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi kohaldamisel nõuetekohaselt arvesse lapse parimaid huvisid. Nad tagavad, et menetlus vastab lapse vanusele ja küpsusastmele. Eelkõige võivad nad järelemõtlemisega pikendada, kui leitakse, et see on lapse parimates huvides.
- b) Liikmesriigid tagavad alaealistele juurdepääsu haridussüsteemile kodanikega samadel tingimustel. Liikmesriigid võivad sätestada, et nimetatud juurdepääs peab piirduma üksnes avaliku haridussüsteemiga.
- c) Saatjata alaealistest kolmandate riikide kodanike puhul võtavad liikmesriigid vajalikke meetmeid, et teha kindlaks nende isik, rahvus ja asjaolu, et neil puudub saatja. Nad teevad kõik, et leida võimalikult kiiresti nende perekond ning võtavad viivitamata vajalikke meetmeid vajaduse korral juriidilise esindatuse tagamiseks kriminaalmenetluses kooskõlas siseriikliku õigusega.

Artikkel 11

Töö, kutseõpe ja haridus

1. Liikmesriigid määratlevad eeskirjad, mille alusel elamisloa valdajatele antakse luba juurdepääsuks tööjõuturule, kutseõppele ja haridusele.

Kõnealune juurdepääs piirdub elamisloa kestusega.

2. Pädevad asutused määravad siseriiklike õigusaktide alusel kindlaks tööjõuturule, kutseõppele ja haridusele juurdepääsu lubamise tingimused ja korra.

Artikkel 12

Asjaomastele kolmandate riikide kodanikele mõeldud programmid ja kavad

1. Asjaomastele kolmandate riikide kodanikele tagatakse juurdepääs liikmesriikide või valitsusväliste organisatsioonide või liikmesriikidega erikokkuleppeid omavate ühingute poolt pakutavatele olemasolevatele programmidele või kavadele, mille eesmärgiks on nende tagasipöördumine normaalse ühiskonnaelu juurde, sealhulgas vajaduse korral kursustele, mis on mõeldud nende kutseoskuste parandamiseks või ettevalmistuste tegemiseks nende kaasaaidatud tagasipöördumiseks päritoluriiki.

Liikmesriigid võivad pakkuda asjaomastele kolmandate riikide kodanikele eriprogramme või -kavasid.

2. Kui liikmesriik otsustab koostada ja rakendada lõikes 1 osutatud programme või kavasid, võib ta seada elamisloa väljastamise või uuendamise tingimuseks osalemise nimetatud programmides või kavades.

IV PEATÜKK

UUENDAMISEST KEELDUMINE JA TÜHISTAMINE

Artikkel 13

Uuendamisest keeldumine

1. Käesoleva direktiivi alusel väljastatud elamisloa ei uuendata, kui artikli 8 lõike 2 tingimused ei ole enam täidetud või kui pädevate asutuste tehtud otsus on lõpetanud asjaomase menetluse.

2. Kui käesoleva direktiivi alusel väljastatud elamisloa aegub, kohaldatakse riigis kehtivaid tavalisi välismaalasi puudutavaid õigusakte.

Artikkel 14

Konventsioonist taganemine

Elamisloa võib alati tühistada, kui selle väljastamise tingimusi enam ei täideta. Eelkõige võib elamisloa tühistada järgmistel juhtudel:

- a) kui selle valdaja on aktiivselt, vabatahtlikult ja omal algatusel uuendanud kokkupuuteid artikli 2 punktides b ja c osutatud rikkumiste toimepanemises kahtlustatavatega või
- b) kui pädev asutus leiab, et ohvri koostöö on pettus või et tema kaebus on alusetu või vale või
- c) avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud põhjustel või
- d) kui ohver lakkab koostööd tegemast või
- e) kui pädevad asutused otsustavad menetluse lõpetada.

V PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 15

Kaitseklausel

Käesolevat direktiivi kohaldatakse, ilma et see piiraks ohvrite ja tunnistajate kaitset käsitlevate konkreetsete siseriiklike eeskirjade kohaldamist.

Artikkel 16

Aruanne

1. Komisjon annab hiljemalt 6. augustiks 2008 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru käesoleva direktiivi kohaldamisest liikmesriikides ning teeb vajaduse korral ettepanekuid selle muutmiseks. Liikmesriigid edastavad komisjonile selle aruande ettevalmistamiseks vajaliku teabe.

2. Pärast lõikes 1 nimetatud aruande esitamist esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta hiljemalt iga kolme aasta järel.

Artikkel 17

Ülevõtmine

Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 6. augustil 2006. Liikmesriigid teatavad sellest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

Artikkel 18

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub Euroopa Liidu Teatajas avaldamise päeval.

Artikkel 19

Adressaadid

Käesolev direktiiv on vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingule adresseeritud liikmesriikidele.

Luxembourg, 29. aprill 2004

Nõukogu nimel

eesistuja

M. McDOWELL